

Gedragscode natuurfotografie

Het is zo simpel: er is maar één gebod voor natuurfotografen en natuurfilmers: 'Gij zult niet verstoren'. Wie zich daaraan houdt doet geen kwaad. Maar de praktijk is weerbarstig en gecompliceerd, dus hebben we een lijst van tien regels gemaakt waar natuurliefhebbende fotografen en filmers zich aan zouden moeten houden.

10 Gouden Regels:

1. Fotografeer dieren en planten alleen in hun leefomgeving.
2. Vang of verontrust geen dieren.
3. Wees een goede natuurgast en beschadig geen natuur.
4. Bied geen voedsel aan speciaal voor de foto.
5. Fotografeer alleen nesten als dit de dieren niet verstoort.
6. Houd een gepaste afstand bij het fotograferen.
7. Verdiep je in de natuur en de ecologie van de soorten.
8. Natuurfoto's zijn niet geënceneerd en gemanipuleerd.
9. Betreed geen verboden gebied en houd je aan de toegangsregels tenzij toestemming is verleend hiervan af te wijken.
10. Laat geen afval en andere sporen achter.

Achtergrond

Natuurfotografen die vlinders in de koelkast stoppen, kikkers vastplakken, kroketten voeren aan vosjes, planten vertrappen, in bomen klimmen om dicht bij nesten te komen, (tijdelijk) gesloten gebieden betreden: alles lijkt te moeten kunnen voor de mooiste foto. Met de opkomst van digitale fotografie is er een sterke groei van het aantal mensen dat de lenzen op de natuur richt. Natuurmonumenten ontvangt via haar website jaarlijks tienduizenden natuurfoto's en ook daar zijn te vaak plaatjes bij die niet door de beugel kunnen.

Wij willen niet alleen onze afkeuring uitspreken maar ook een eenvoudig reglement aanbieden om misstanden te voorkomen. De sterke opkomst van video (ook via de mobiele telefoon) maakt het noodzakelijk om ook die vorm van registratie erbij te betrekken. Waar gesproken wordt over foto of fotografie moet ook film/video gelezen worden.

Doel code

De Gedragscode natuurfotografie heeft tot doel natuurvriendelijke en verantwoorde fotografie te stimuleren. Waar mogelijk samen met gelijkgezinde organisaties. Tot dusverre bestaat er een heel woud aan codes: iedereen die op dit gebied opereert hanteert eigen regels. Deze gedragscode is in eerste instantie opgesteld door het radioprogramma Vroege Vogels. Zij probeert met deze code eenheid te scheppen, zodat het voor amateur en professional duidelijker wordt waaraan men zich moet houden. Dus wordt overname van de teksten en gouden regels niet alleen toegestaan, maar ook gestimuleerd. Deze natuurmonumenten-versie is een kleine uitbreiding en aanscherping van de oorspronkelijke tekst

Enkele natuurorganisaties gaan nog veel verder dan de Gedragscode natuurfotografie. Zo verbiedt Birdpix ALLE nestfoto's en zijn voor de Vlinderstichting sommige zeer bedreigde soorten geheel taboe als onderwerp. Ook wordt het publiceren ontraden van exacte locaties waar bijzondere soorten zijn gefotografeerd.

Deze code is geen dode wetstekst: aanvullingen en wijzigingen worden nadrukkelijk gevraagd. Alles wat de code verbetert of verfijnt is welkom.

De richtlijn draagt het karakter van een aanbeveling, maar iedereen die zijn of haar foto's inzendt voor een wedstrijd van Natuurmonumenten of in opdracht van Natuurmonumenten beeld levert, is verplicht zich aan de code te houden.

Definitie natuurfotografie/natuurfilm

Er is een aantal richtlijnen opgesteld voor iedereen die zich bezig houdt met het fotograferen of filmen van de natuur. We noemen natuurfotografie alle fotografie waar natuurlijke elementen (planten, dieren, geologische en fysische verschijnselen) het eigenlijke onderwerp van een opname vormen.

Onder fotograferen en filmen wordt in dit verband niet alleen de feitelijke activiteit verstaan, maar ook de voorbereiding en de activiteiten erna.

Basisprincipe

Bij het beoefenen van natuurfotografie mag noch het leven, noch de levenswijze van dieren en planten in het gedrang komen. Het behoud en het welzijn van dieren en hun omgeving staan voorop. De toepassing van dit principe vereist een basiskennis van natuur en ecologie. Soortenkennis en kennis van diergedrag zijn de belangrijkste elementen die aan de basis staan van verantwoorde natuurfotografie.

Kern

Het maken van een foto mag geen nadelige effecten hebben op de soort of op zijn leefgebied. De mens - en dus ook de fotograaf - is slechts te gast in de natuur.

Flora- en faunawet

De omgang met planten en dieren wordt geregeld in de Flora- en faunawet. Daarmee is in feite de bescherming van soorten juridisch geregeld. De belangrijkste artikelen worden hier genoemd. In feite berust deze gedragscode op het principe dat fotografen al het mogelijke doen om een overtreding van deze wet te voorkomen.

De belangrijkste verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet i.v.m. deze gedragscode zijn:

Artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13: Het is verboden:

a. planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort, of

b. dieren behorende tot een niet beschermde uitheemse diersoort,

te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Gedragsregels

De wetsteksten van de Flora- en faunawet, gekoppeld aan gezond verstand, leiden tot de volgende praktische aanbevelingen die de basis vormen van onze 10 Gouden Regels.

1. Planten en dieren worden in hun natuurlijk milieu gefotografeerd, daar waar ze vrij en spontaan voorkomen. Natuurfotografie wordt alleen in het vrije veld uitgeoefend. Als gefotografeerd is in tuinen of gevangenschap, moet dit altijd vermeld worden in de bestandsgegevens van het beeld. Vaak zijn in tuinen variaties van wilde planten toch van de 'goede' naam voorzien of zijn er bewust beter ogende ondersoorten aangeplant waardoor de fotograaf op het verkeerde been wordt gezet. Dierentuinen en aanverwante plekken zijn verboden terrein voor de natuurfotograaf. Ook de wildparken geven vaak een volkomen verkeerde ecologische 'samenhang' te zien, wat helaas wel veelvuldig als natuur in de fotografie gepresenteerd wordt. Roofvogelshows moeten gemeden worden vanwege de verwerpelijke aard van deze vorm van dierhouderij. Fotografie van wilde dieren in gevangenschap moet altijd getagd worden met 'captive' en de plaats waar gefotografeerd is. Soms is dit soort fotografie gewenst vanwege wetenschappelijk onderzoek en te grote verstoring wanneer in het veld gefotografeerd moet worden. Voorbeelden zijn de wilde hamster, muizen en bepaalde vissoorten. Deze dieren mogen alleen gevangen en gehouden worden met speciale ontheffingen van de overheid.

2 en 3. Het vangen van dieren of het plukken van planten voor fotografische doeleinden is uitgesloten. Bij het fotograferen zal je zo min mogelijk in bestaande toestanden ingrijpen en er in ieder geval op letten dat daarbij de natuurlijke bescherming van planten en dieren bewaard blijft. Wegknippen of uitgraven van 'lastige' planten, takken wegbreken, loopsporen maken in bijvoorbeeld hooiland naar een nest of verblijfplaats van andere dieren (gemakkelijk te volgen door opportunistische predatoren zoals ratten, kraaien en vossen die op veranderingen in het gebied afkomen) zijn niet toegestaan.

4. Aanbod van voedsel of drinkwater door de fotograaf met als doel dieren dichterbij de camera te krijgen is ongewenst. Bijvoorbeeld het zelf uitgraven van drinkpoelen, zaad strooien, kadavers neerleggen en dergelijke. Dieren kunnen namelijk geheel of gedeeltelijk van dit voedselaanbod afhankelijk worden voor hun overleving.

5. Nestfotografie van vogels is uitgesloten. Het fotograferen van vogels in de nabijheid van een nest is af te raden. Opnamen van nestholen en opnamen in de nabijheid van nestholen van andere dieren dan vogels wordt afgeraden. De kans op verstoring is altijd aanwezig.

* Door af te zien van nestfotografie van vogels in het algemeen wordt vermeden aanleiding te geven tot het maken van nestopnamen van vogels die storingsgevoelig zijn.

* Soorten, waarvan algemeen bekend is dat zij de aanwezigheid van mensen tolereren (eventueel afhankelijk van plaats en tijd), kunnen wel in de nabijheid van het nest gefotografeerd worden met strikte inachtneming van het basisprincipe. Voorbeelden van dat laatste zijn spechtenholen vanaf de grond, blauwe reiger- en ooievaarsnesten vanaf de grond, eenden, ganzen of zwanen met jongen, fotografie van nestkolonies van meeuwen of sterns vanaf de openbare weg en dergelijke.

6. Het storen van voedsel zoekende of voedsel aandragerende dieren moet vermeden worden. Slaap- of rustplaatsen worden niet verstoord.

* Voor een groot deel van hun wakkere tijd zijn dieren op zoek naar voedsel. Ook zonder tussenkomst van de mens worden ze hierbij wel eens verstoord zonder dat ze daar merkbaar schade van ondervinden. Dit kan uiteraard veranderen wanneer die verstoring te lang duurt of voortdurend wordt herhaald. Wanneer dieren echter verzwakt zijn, voedsel moeilijk te vinden is, of als ze ook nog jongen en eventueel hun partner moeten voeden, kan zelfs een éénmalige verstoring fataal zijn. Daarom wordt het fotograferen van voedsel aandragerende dieren afgeraden, tenzij dit met de nodige omzichtigheid gebeurt vanuit een met toestemming van de gebiedsbeheerder geplaatste schuilhut.

* De winterslaap dient absoluut gerespecteerd te worden, want verstoring hiervan kan zelfs het overleven van de betrokken dieren in gevaar brengen. Een hoogwatervluchtplaats bijvoorbeeld kan interessant zijn om een schuilhut te plaatsen, als je tenminste onopgemerkt blijft tot alle vogels spontaan, bij een lager tij, die zandbank weer verlaten hebben. Ook hier geldt dat dit alleen na toestemming mag plaatsvinden.

7. Je kunt alleen goede natuurfoto's maken als je weet wat je fotografeert en wat de samenhang met de omgeving is. Hierdoor kun je de consequenties van je poging iets te fotograferen beter inschatten. Niets is hinderlijker dan een foto met een naam 'bloem' of 'libelle' (wat trouwens libel zou moeten zijn). Ook een foutieve naam is niet gewenst want beeld op internet dat foutief benoemd is kan jarenlang voor verwarring blijven zorgen. Er zijn sites en verenigingen waar je informatie kunt krijgen over vrijwel alle aspecten van natuur en landschap. Maak daar gebruik van.

8. Manipulatie van dieren (vasthouden, verplaatsen) en van planten (vastklemmen, plukken, uitgraven en verplaatsen van paddenstoelen) is in de regel niet gewenst, vaak af te raden, en meestal helemaal uit te sluiten. Indien een opname slechts kan worden gemaakt dankzij manipulatie, kan je beter een andere gelegenheid afwachten om die soort te fotograferen.

* Soms kan je door eenvoudige manipulatie het (over)leven zelf van de dieren in gevaar brengen (bijvoorbeeld verstoting van gemanipuleerde jongen door een ouderdier). Overigens druist manipulatie vaak in tegen één of meer van de vorige gedragsregels. Er zijn enkele uitzonderingen, bijvoorbeeld het fotograferen van waterdierpjes in een cuvet, waarna de dieren weer vrijgelaten worden in de oorspronkelijke omgeving. Dit is vaak de enige methode om deze diertjes voor de lens te krijgen, maar bij het vangen moeten altijd de regels van de beheerder gerespecteerd worden.

* Gedrag waarbij het dier zelf schade kan ondervinden wordt niet uitgelokt. Het gebruik van geluidscassettes, cd-spelers of mp-3 spelers is ten zeerste af te raden.

9. Houd je aan de toegangsregels van een gebied. Een hek betekent meestal 'geen toegang' ook al staat dat er niet op. Ga alleen van de paden af als je daar expliciet toestemming voor hebt, zet geen schuilhutten op zonder toestemming, verstoor niet de natuurbeleving van andere bezoekers van een gebied. Ga bijvoorbeeld niet om een vogelkijkhut heen lopen of er naast staan om beter zicht te krijgen, loop niet rechtsreeks af op een bijzondere vogel als er diverse mensen met telescopen de vogel observeren vanaf de wegkant, verniel geen planten of paddestoelen om te voorkomen dat andere fotografen die ook kunnen fotograferen. (We schrijven dit uit veldervaringen.)

10. Laat nooit afval of andere sporen van je aanwezigheid achter.

Praktijk

Natuurmonumenten zal foto's waarvan duidelijk is dat de code is overtreden niet in haar media plaatsen of accepteren voor wedstrijden of plaatsing in haar beeldarchieven.

Meer informatie: producties@natuurmonumenten.nl